

کار حرفه‌ای:

مفاهیم، ویژگیها و کارکرد

(بخش ششم)

محمد شلیله

ملاکهای تشخیص مشاغل «حرفه‌ای»

از «غیر حرفه‌ای»

توافقی بر سر ملاکهای تفکیک و تشخیص «مشاغل حرفه‌ای» از «مشاغل غیر حرفه‌ای» وجود ندارد (Freidson, 1986; Perkin, 1996). در کشورهای صنعتی امریکای شمالی و اروپا که زادگاه حرفه‌ها و حرفه‌ای‌گری در مفهوم امروزی آن است، هم متخصصان کنترل ترافیک هوایی (Hall, 1994a)، و هم از نظر برخی، کسانی که در اینگونه کشورها شغلشان کفن و دفن و شستن و آراستن متوفیان و برگزاری مراسم تشییع جنازه و ترحیم آنهاست (Perks, 1994b) حرفه‌ای به شمار می‌آیند. برخی پژوهشگران می‌گویند با قاطعیت نمی‌توان قضاوت کرد که آیا پرستاری، معماری، یا معلمی مشاغلی حرفه‌ای اند یا نه؟ به همین خاطر این گونه مشاغل نیمه حرفه‌ای ارزیابی می‌شوند. در اغلب جامعه‌ها معلمان مدارس، پرستاران (نرسها)، کتابداران، داروسازان، کارگزاران بورس، مدیران بازاریابی و مشاغلی از این قبیل، مدعی اند شغلشان حرفه‌ای است و خواهان به رسمیت شناخته شدن آنهاست. گودی (Goode, 1994)

معتقد است این گروه از مشاغل از این جهت از نظر جامعه‌ها حرفه‌ای شناخته نمی‌شوند که عملکردهاشان به اندازه مشاغل حرفه‌ای تخصصی نیست (Perks, 1994b).

تجربه نشان داده است، در حالی که نخستین نسل شاغلان برخی مشاغل مانند دندانپزشکان، حسابداران رسمی، روانشناسان بالینی و مهندسان از همان آغاز حرفه‌ای شناخته می‌شوند، برخی مشاغل تا مدت‌ها در ردیف مشاغل نیمه حرفه‌ای باقی می‌مانند تا مگر در صورت تخصصی‌تر شدن، به عنوان شغل حرفه‌ای شناسایی شوند، مانند مددکاری اجتماعی، مشاوره ازدواج و یا برنامه‌ریزی شهری. البته برخی از مشاغل ممکن است در جامعه‌ای حرفه‌ای شناخته شوند و در جامعه‌ای دیگر نه. فریدسن ملاکهای تشخیص مشاغل حرفه‌ای از غیر حرفه‌ای را پرابهام و متناقض یافته است. او می‌گوید حتی پزشکی و وکالت که در اغلب جامعه‌ها حرفه‌ای شناخته می‌شوند، از جهت ماهیت، روش‌شناسی علمی و نوع عملکرد با هم تفاوت آشکار دارند و می‌افزاید، اگر دندانپزشکی، حسابداری و مهندسی را هم بر آنها بیفزاییم، تفاوت عمیق‌تر می‌شود و از این مقایسه نتیجه می‌گیرد، ملاک عامی برای تشخیص و قضاوت در مورد حرفه‌ای بودن یک شغل وجود ندارد (Freidson, 1986).

در مغرب‌زمین به صورت سنتی سه گروه شغل که اشتغال به آنها

تعریف «کار»، پیوندهای بین «کار» و «نوع کار» و «فرد»، مرتبه «کار حرفه‌ای» در مقایسه با سایر مشاغل، تعریف «کار حرفه‌ای» بر بنیاد دو نظریه متفاوت، یکی نظریه‌ای که بر ویژگیهایی که «کار حرفه‌ای» را از سایر مشاغل متمایز می‌سازد و دیگری نظریه‌ای که بر «مناسبات قدرت-کنترل» در مشاغل حرفه‌ای تاکید دارد، و تشریح «مبانی تکوین قدرت حرفه‌ها» موضوعی بوده‌اند که در بخشهای پیشین این مجموعه مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در این شماره مروری خواهیم داشت در مورد اینکه براساس چه ملاکهایی «مشاغل حرفه‌ای» از «مشاغل غیر حرفه‌ای» باز شناخته می‌شوند.

در میان مشاغل حرفه ای

حسابداری رسمی

بویژه به خاطر اینکه در استخدام کارفرما نیست

و خدماتش را در برابر حق الزحمه انجام می دهد

موقعیت تثبیت شده تری دارد

بخصوص در مقایسه با معلمی و پرستاری

که اغلب حقوق بگیر و در استخدام کارفرما هستند

است، در سرفصلی با عنوان «کارکنان حرفه ای، فنی (تخصصی)» شاغلانی را قرار داده است که عبارتند از: «حسابداران»، «آرشیستکها»، «متخصصان کامپیوتر»، «مهندسان»، «قضات و وکلا»، «کتابداران»، «متخصصان بایگانی اسناد و موزه داران»، «متخصصان علوم ریاضی»، «متخصصان تربیت بدنی»، «پزشکان، دندانپزشکان و سایر درمانگران»، «تکنیسینها و تکنولوژیستهای بهداشت»، «مبلغان مذهبی»، «متخصصان علوم اجتماعی»، «کارشناسان برنامه ریزی اوقات فراغت و فعالیتهای اجتماعی»، «مدرسان (استادان) کالجها و دانشگاهها»، «متخصصان علوم مهندسی»، «تکنیسینها» و «نویسندگان و هنرمندان».

پانوشتها:

- 1- Semi-Professional
- 2- Learned
- 3- Divinity

منابع:

- Abbott, A., **The System of Professions: An Essay on the Division of Export Labor.** The University of Chicago Press, Chicago and London, 1998
- Freidson, E., **Professional Powers: A Study of the Institutionalization of Formal Knowledge.** The University of Chicago Press, Chicago and London, 1988
- Hall, R. H., **Sociology of Work: Perspectives, Analyses, and Issues,** Forge Press, USA, 1994a
- Leicht, K. T. and Fennell, M. L., **Professional Work: A Sociological Approach.** Blackwell Publishers, USA, 2001
- Perks, R. W., **Accounting and Society,** Chapman & Hall, London, 1994b
- Perkin, H., **The Third Revolution: Professional Elites in the Modern World,** Routledge, London and New York, 1996

مستلزم دانش فراوان^۲ است حرفه ای شناخته می شده اند که عبارتند از: **الهیات**^۳، حقوق و پزشکی، نظامی گری. گودی او آخر دهه ۱۹۶۰ میلادی دو ملاک را برای تشخیص حرفه ای بودن مشاغل معرفی کرده است، یکی متکی بودن عملکرد شغل به دانش نظری و دیگری تامین نیاز استفاده کنندگان از خدمات شغل مربوط، به نحو مطلوب. دیگران هم در سالهای او آخر دهه ۱۹۹۰ میلادی کم و بیش بر همین ملاکها تاکید کرده اند (Abbot, 1988; Perks, 1994b). گروهی معتقدند شغلی حرفه ای است که وظایفش به طور ذاتی نه فقط برای جامعه ارزشمند باشد، بلکه به ارزشهای کلیدی اجتماعی نیز مربوط باشد، مانند بهداشت و درمان، پیشرفتهای تکنولوژیکی و حقوق قانونی مردم (Leicht and Fennel, 2001). از نظر ابات و ظایف حرفه هابه طور کلی حل و فصل امور انسانی است همراه با قبول مسئولیت نسبت به راه حل هایی که افراد حرفه ای ارائه می کنند، که می تواند مربوط به مسایل فردی باشد در مواردی مانند حرفه پزشکی، یا با مسایل گروهی مانند مسایل سهامداران یک شرکت در حرفه حسابداری رسمی. از نظر وی عملکرد شغل حرفه ای از سه جزء تشکیل می شود، «تشخیص مسئله یا مشکل»، «عرضه راه حل» معطوف به «حصول نتیجه» مورد انتظار و مطلوب در چارچوب مبانی نظری شغل مربوط (Abbot, 1988).

در میان مشاغل حرفه ای، حسابداری رسمی، بویژه به خاطر اینکه در استخدام کارفرما نیست و خدماتش را در برابر حق الزحمه انجام می دهد، موقعیت تثبیت شده تری دارد، بخصوص در مقایسه با معلمی و پرستاری که اغلب حقوق بگیر و در استخدام کارفرما هستند (Perks, 1994b).

هال (Hall, 1994a) در فهرستی که از طریق انجام تعدیلاتی روی فهرست طبقه بندی شغلها در اداره آمار آمریکا (۱۹۷۱) فراهم آورده